

»Καίνε και κρόδια και σπαριά. Κι ο βασιλιάς που
[ἀκόμα
»Λιγάκι και ξεψύχαγε στού κνυβουριού τὸ πλάι,
»Τινάχτηκε και ζώστηκε τὴ σπάθα του και πήγε
»Νὰ διαφεντέψη τὸ λαὸ και τὴν ἱερὴ Κορώνη
»Τῆς Πόλης. Κ' ἡ μεγάλη του καρδιά πόνο και χάρο
»Ἀντίκοψε και τὸν ὄχτρο σαρώνει ἀπὸ μπροστά του.
»Κ' ἡ Ρωμοσύνη τραγικὰ καθὼς ὁ βασιλιάς της
»Κεῖνος σὲ τάφους σέρνεται κι ἀπὸ βραχνάδες δόξας
»Κυνηγημένη κι ὄνειρα κριμάτων και φοβέρες,
»Προσμένει φῶς, δόξη, οὐνέλιασμα ἀπ' τοὺς ἄγιους
»Κι ἀπὸ θαμπὰ κοιτάματα και πίστες πεθαμένες
»Μὰ πάλι τώρα ὁ Βούργαρος κουροεὖει, ματοβάφει
»Χῶμα Ρωμαῖκο κι ὄχι πὺ πονηρὴ σαγκάνει
»Μέσα τὸ ἔθνος και καρδιά και νοῦ τοῦ παραλεῖ.
»Δὲ θὰ ξυπνήση σ' ἄκουσμα τὸ θάρος; πάλι φλόγα
»Ρηγόψυχη, ὀρθομέτωπη δὲ θέλει ἀντρείευτῆ ;»

Χαμογελώντας ἄπλωσες τὸ χέρι σου και πέρα
Μουδειγες τὸ βασίλειμα ποῦ ξεψυχοῦσε τώρα.
Γαλιζίες οὐκ ἀνέβαιναν και πὺ γλυκιά μὰ ζήση
Χυρόντανε κι ἀριά, χλωμά τὰ πρῶτα ἀστέρια βγαίναν.
Ἄκόμα σὺ Λυκαβητὸ φῶς λίγο ἔπεφε πάνω.
Κ' ἐγὼ «τὴν κορφή κοίταξε. Θαρρῶ θὲ νῶρθῆ μέρα
»Νὰ γκρεμιστῆ αὐτὴ ἡ κλησιά. Καὶ τότε θέλει χίτσι
»Κεῖ πάνω ἡ χώρα κάτασπρο μνημεῖο γιὰ νὰ θάφῃ
»Μέσα στὴν πέτρα τὴ στεγνή, ψηλὰ στὴ λαμπροσύνη
»Τοῦ ἡλιοῦ, τοὺς ξακουσμένους της ἡρώους και τε-
[χνίτες».

ΕΡΜΟΝΑΣ

Μιά φορά ὁ Διογένης ζητοῦσε ἀπὸ κάποιον ἄσωτο ἕνα
ἐκατοντάδραχμο. Κι ὅταν ἐκεῖνος τὸν ρώτησε:

— Γιατί ἀπὸ τοὺς ἄλλους ζητᾷς ἕνα δεκαράκι κι ἀπὸ
μένα ἕνα ἐκατοντάδραχμο;

Ὁ Διογένης τοῦ ἀποκρίθηκε:

— Γιατί ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἐλπίζω νὰ ξαναπαρῶ μὰ
ἀπὸ σένα ὁ θεὸς ξέρει ἂν θὰ πάρω ἄλλη φορά λεφτό.

Ὅταν ὁ Διογένης εἶδε νὰ σκοπέβῃ κάποιος ἀδέξιος
σαϊτεφτῆ, πήγε και κάθησε κοντὰ σὺ σημάδι, λέγοντας:

— Τώρα δὲ φοβᾶμαι μὴ μὲ χτυπήσῃ.

Ἴδοντας κάποτε ὁ Διογένης ἕνα λιμοκοντοράκι νὰ εἶ-
ναι πλούσια ντυμένο μὰ νὰ μιλάῃ ἔτταλα, τοῦ εἶπε:

— Δὲν ντρέπεσαι νὰ τραβῆς ἀπὸ ἐλεφαντῆνο φηκᾶρι
μουδένιο μαχαίρι;

πρῶτα νὰ μιλήσουμε, ὅσο και τὰ παράπονά μας
πεῖναι πὺ μεγάλα ποῦ κι' οἱ Ἀθηναῖοι μὲς κλω-
πτοσπατοῦν κι' ἐσεῖς μὲς ἀμελεῖτε. Κι' ἂ δὰ ἀπα-
πρατήρητοι ἀδικούσαν (1) τὴν Ἑλλάδα, θὰ ἔπρεπε
πὺς σ' ἀκάτεχους νὰ σᾶς τὸ μάθουμε. Μὰ τώρα
»πὺς ἡ ἀνάγκη νὰ μακρολογούμε(2), π' ἄλλους μας
»Ἑλληνες βλέπετε σαλαβούς τους, ἄλλους μας— και
πρῶτα τοὺς συμμάχους τοὺς δικούς μας— ποῦ μὲς
πᾶχουμε σὺ μάτι, ἔτοιμοι χρόνια τώρα μὲ κάθε ὄρ-
»γανισμό ἂν καμιά φορά τοὺς γίνε πύλεμος. Γιατί
»μὲ καλοὺς σκοποὺς δὲν ξελόγιασαν και μὲς κρα-
»τοῦνε στατικὰ τὴν Κέρκυρα ἡ πολιορκοῦν τὴν Πο-
»τεΐδα, μέρη, τὸ ἕνα στρατηγικώτατο ὡς βίαση (3)
»Θρακικὸ πολέμου, τὸ ἄλλο ποῦ θᾶφερνε στοὺς
»Πελοποννησιώτες ναφτικὸ τρανό.

(1) εἰ ἀφανεῖς ὄντες ἡδίκουν—εἰ ἀφανεῖς ἦσαν ἀ-
δικοῦντες. Γιὰ τοῦτο και τὸ ὄντες.

(2) μακρογορεῖν. Ἐνοεῖται περὶ αὐτῶν (τῶν Ἑλ-
λῶνων δηλαδὴ, ἀπὸ τὸ Ἑλλάδα).

(3) ἀποκρῆσθαι. Γράφει ἀφορμᾶσθαι ἡ καλύτερα
ἀφορμῆ χρῆσθαι. Πρβ. 1, 73 οὐκ ἂν ἔχοντος ἀπὸ
ἐχυροῦ ποθεν, ὡσπερ νῦν ἐκ τῶν ὀπθῶν, ὀρμᾶσθαι,
τὴν τε Πελοπόννησον πᾶσιν ἐφασαν— ἀφορμὴν ἰκα-
νὴν εἶναι.

ΘΕΑΤΡΙΚΑ

Μιά ματιὰ σὺ πρόγραμμα τοῦ Βασιλικῶ

Τὸ Βασιλικὸ θέατρο μοίρασε τὸ πρόγραμμα τῶν
ἔργων ποῦ θὰ παίξῃ κατὰ τὴ χειμερινὴ περίοδο τοῦ
1905—1906. Καὶ τὸ πρόγραμμα αὐτὸ, ἐξὸν ἀπὸ
δυσὸ τρεῖς φημερίδες ποῦ καθαρὰ γιὰ προσωπικούς
λόγους τὸ ξετάξανε μὲ κάπια δυσμένεια, κανέναν
ἄλλο δὲν ξάφνιασε και φυσικὰ κανενὸς δὲ τράβηξε
τὴν προσοχή! Τὸ κοινὸ τοῦ θεατρῷζεται σὺ Βασι-
λικὸ και ποῦ εἶναι κάθε χρόνο τὸ ἴδιο, λίγο τὸ
νοιάζει γιὰ τὸ δραματολόγιο, κ' ἐκτὸς ἀπὸ λιγο-
στὲς ἐξαιρέσεις, πηγαίνει ἐκεῖ καθὼς θὰ πᾶγαινε
παντοῦ ἄλλο ποῦ θὰ ὑπᾶρχε κοσμικὴ συνάθροιση,
τουαλέτες, φλέρτ και τὰ ρέστα. Ὁ στενὸς κύκλος
τῶν ἀληθινὰ γραμματισμένων ἀνθρώπων ποῦ πρα-
ματικὰ πονᾶνε τὸ θέατρο, βαρέθηκε πιά νὰ ἐλπίζῃ
και ἀφοῦ εἶδε τὰ ὄνειρά του νὰ διαλύονται ἕνα μὲ
τᾶλλο, πᾶρε τὴ στεγνὴ ἀπόφασή του και πολὺ σω-
στα σκέφτηκε ὅτι τὸ καλύτερο ποῦχε νὰ κάνῃ,
εἶναι τίποτα πιά νὰ μὴ λήῃ γιὰ πράματα ἀπ' τὰ
ὅποια τίποτα δὲν ἔχει νὰ περιμένῃ. Ἐτσι ἡ
ἐξέταση κ' ἡ κρίση τοῦ προγράμματος ἀπόμεινε μὲ-
νάχα σὲ κανὲν δυὸ δημοσιογράφους ποῦ τοῦ ρηχτῆ-
καν εἶν' ἀλήθεια μὲ τὰ σωστά, μὰ και μὲ τρόπο
ποῦ σῆμαινε πὺς τὰ προσωπικὰ εἶναι ἡ κυριώτερη
αἰτία τοῦ πολέμου αὐτοῦ. Ἡ ἐπίθεση τοῦ διευθυ-
τῆ τῶν «Ἀθῆναι» π. χ. δὲν ἀπόδειχνε ὀλοφάνερα
πὺς γινόταν μόνο και μόνο γιὰ τὸ γραμματικὸς τοῦ
θεάτρου ἡ ὅποιος δῆποτε ἄλλος ἀπὸ τοὺς ἀρμοδιω-
τάτους ἀνακατενομένους, ξέχασε νὰ βάλῃ σὺ
πρόγραμμα κ' ἕνα τουλάχιστο ἔργο τοῦ συγγραφέα
τῆς 1ης Σεπτεμβρίου. Αὐτὰ ὅμως δὲ μὲς ἐνδιαιρέ-
ρουνε τώρα. Μιά ματιὰ σὺ πεταχτὰ θέλουμε μὲ-
νάχα νὰ ρῆξουμε σὺ πρόγραμμα και τίποτα πε-
ρισσότερο.

54 τὸ ὅλον ἔργα θὰ παιχτοῦνε φέτος. Τραγω-
δίες, δράματα, κωμωδίες, φάρσες, φαντασμαγορίες.
«Ἡ Ἀριόδη» τοῦ Νικολάρα μὲ μουσικὴ τοῦ ἴδιου.
No 1, εἶναι τὸ ἔργο ποῦ ἀνοίγει τὸν κατάλογο και
πρῶτο πρῶτο φιγουράρει σὺ πρόγραμμα. Τὸ περ-
νάμε! Τί, μήπως ἐλπίζουμε νὰ δοῦμε κανέν' ἀριστοῦρ-
γῆμα, ἡ μήπως ἡ Ἑλληνικὴ σκηνὴ ἡ κωμοποιρα
περιμένει ἀπὸ τέτοιας λογῆς ἔργα τίποτα περισσό-
τερο ἀπ' ἕνα γνωστὸ πιά, γνωστότατο ρεζιλέμα; Ὁ
«Ἀριστόδημος» τοῦ Ἀγγελοπούλου. Πάρα κάτω.

69. »Κι' ἀφτὰ ἐσεῖς τὰ φταῖτε, ποῦ πρῶτα
»τοὺς ἀφίσατε, σὺν τέλιωσαν τὰ Μηδικὰ, νὰ δυνα-
»μώσουν και κατόπι νὰ χτίσουν τὰ μακριὰ τειχιὰ,
»και ποῦ ὄλο ὡς τὰ σῆμερα στερεῖτε τὴ λεφτερὴ
»τοὺς ὄχι μοναχὰ ὄσους σκλαβῶσαν οἱ Ἀθηναῖοι,
»παρὰ τώρα πιά και τοὺς δικούς σας τοὺς συμμά-
»χους. Γιατί δὲ σκλαβώνει ὁ σκλαβωτῆς; παρὰ
»ὅποιος μπορεῖ νὰ ξεσκλαβώσει κι' ἀδιαφορεῖ, ἀφτὸς
»σκλαβώνει ἀληθινὰ, μάλιστα σὰ χαίρεται και τῆς
»λεβεντιᾶς τῆ δόξας ὡς τῆς Ἑλλάδας τάχα ὁ λε-
»πτερωτῆς. Τέλος (4) μόλις τώρα ἤρθαμε ἰδῶ ὄλοι,
»μὰ μήτε τώρα ὄριστὰ γιὰτί. Ὅμως δὲν ἔπρεπε νὰ
»συζητοῦμε πιά ἂ μὲς ἀδίκουν, παρὰ πὺς θὰν τοὺς
»ἀντισταθοῦμε γιὰτί ἀφτοὶ δὲν πλακᾶνουμε μ' ἀνα-
»βολές, παρὰ μ' ἔργα, ἔτοιμοι ἀποφασισμένοι πρὸς
»ἰδίγνωμομα ἄκομα. Καὶ ξέρομε μὲ τί σύστημα
»προχωροῦν οἱ Ἀθηναῖοι. Ἀγάλια στὴν ἀρχὴ θὰ
»προχωρήσουν κι' ὄχι πολὺ ἀπόκοτα, ὄσο θαρροῦν
»πὺς μὲ τὴν ἀβλεψιά σας δὲ θὰ παρατηρηθοῦν ἄμα
»ὄμως δοῦν πὺς ξέρετε μὲ ἀδιαφορεῖτε, τότες θὰ
»μὲς ρηχτοῦνε γερὰ.

(4) μόλις δὲ νῦν γε Νομίζω μόλις δὲ νῦν ποτε.
Πρβ. 7, 40 μόλις ποτε ἀντανήγοντο.

»Αἱ μπᾶ, δὲν ἀξίζει καν τὸν κόπο νὰ σημειώσουμε
ὄλα τὰ ἔργα ποῦ ἀκολουθοῦνε. Ἀναφέρουμε μονάχα
τοὺς συγγραφῆς τους. Εἶναι οἱ αἰώνιοι δαφνοστεφεῖς
και ὑψηλογλωσσῆτες. Ὁ Ἀμπελάς, ὁ Δημητρεα κό-
πουλος, ὁ Κλέωνας... Τί, μήπως θέλετε νὰ ἐξαιρέτου-
με τὸ Βερναρδάκη; Ὁχι δὰ! Δὲ βλέπω γιὰ ποῖο
λόγο. Θὰ πρωτοπαχτῆ ἡ «Μερόπη» του και θὰ
ξαναπαχτῆ ὁ «Νικηφόρος» Ἐκ' ἔπειτα... τί θὰ
καταλάβῃ ὁ συγγραφέας, τί θὰ καταλάβῃ τὸ κοινὸ,
και τί θὰ ὀφελῆθῃ—ἀλλοῖμονο—ἡ σκηνὴ ἀπ' αὐτὰ
τὰ ἔργα; Ὅτε καν τὸ ταμεῖο θὰ βγῆ κερδισμένο
ἀφοῦ ὄλοι ξέρομε ὅτι μπορεῖ μὲν ὁ κόσμος νὰ θεωρῆ
τὸ Βερναρδάκη δραματικὴ κορυφὴ και δόκιμος χειρι-
στῆ τῆς ἀρχαῖοπρεπτοῦς γλώσσας, βαρεῖται ὄμως
κι' αὐτόνε και τὴ γλώσσα του. Ἐκτὸς πιά ἂν ξα-
ναρεκλαμάρουν τὰ ἔξοχα σκηνηκὰ και δώκουνε ἀπρὲ
μιντὶ σὲ παραμάνες και σὲ δούλες. Ἐτσι ὑπάρχει
και κάπια ἐλπίδα νὰ χρησιμοποιηθοῦνε οἱ περιφημοὶ
μηχανισμοὶ τοῦ θεάτρου. Κι' ὄμως τὸ μουχλιασμένο
αὐτὸ πρόγραμμα τῶν πρωτοτύπων ἔργων στακατᾶει
κάπου μὲ μὲν ὑπόσχεση, πολὺ ἀμφίβολη βέβαια και
πολὺ ἀδύνατη, μὰ παντοῦ ὑπόσχεση. Γιατί νὰ μὴ
περιμένῃ κανεὶς ἀπὸ τὸν Προβλεγγίος μὲ τὴν «ἐπι-
στροφή τοῦ ἀσώτου» και τὴν ἀληθινὰ πρωτότυπο κι'
ὄραϊο, ἀπ' τὴ κυρία Παπαδοπούλου μὲ τὸ «παρα-
μῆθι τῆς πρωτομαγῆς» και κομφο και χαριτω-
μένο; Ἐπὶ τέλους οἱ ἀνθρωποι αὐτοὶ γιὰ πρώτη
φορὰ παρουσιάζονται σὺ θέατρο, και τοῦτο εἶναι
λόγος σοβαρὸς, γιὰ νᾶχουν δικαιώματα μεγάλα, τὸ
σεβασμὸ μας και στὴ προσδοκία μας. Ἐπειτα μὴ
λησμονοῦμε ὅτι σὺ πρόγραμμα ὑπάρχει και τὸνομα
τοῦ Ἑσλιν, ποῦ ἂ δὲ γαλιέμαι, δὲν εἶναι βέβαια
ἀπ' τοὺς γνωστοὺς τύπους τῶν ποιητῶν ποῦ ἐσυνή-
θισε νὰ μὲς παρουσιάζῃ ἀνεκαθε τὸ Βασιλικὸ. Μὲς
μεινε λοιπὸν μ' ὄλη τὴ δυσπιστία ποῦ γεννήθηκε και
ρίζωσε μέσα μας ὄστερα ἀπὸ τὴν ἀποτυχία, ἡ ἀ-
δύνατη ἐλπίδα νὰ δοῦμε ἔστω κ' ἕνα φωτεινὸ σημάδι
στὴν τὴν γύρω μας μαυρίλα. Ἀς περάσουμε τώρα
στὴς μεταφράσεις τῶν ἀκατὰ πρῶτον διδαχθησομένων
ἔργων». Τὸ μεγαλύτερο λάθος τοῦ Βασιλικῶ ἀπ'
τὴν ἀρχὴ του ἀκόμα εἶναι, ὅτι στὴ δύσκολη και λε-
πτή δουλειὰ ποῦ καταπισκῆθηκε δὲν ἀκολούθησε ἐ-
ρισμένη μέθοδος. Κανεὶς δὲν μπορεῖ ν' ἀρνηθεῖ ὅτι ὁ
ἀγῶνας ἦταν τιτανικός μὲ κ' ἐκεῖνοι ποῦ τὸν ἀναλά-
βανε κάθε ἄλλο παρὰ πλασμένοι γιὰ τέτοιους ἀγῶ-
νες εἶτανε. Ὁ Βλάχος, ἕνας παλαικός, γιοματῆς
σκουριασμένες πρόληψες, λόγιος ἔσως, μὰ καθόλου
ποιητῆς, καθόλου κριτικός, και καθόλου ἀληθινός,

»Κι' εἶστε (5) οἱ μόνοι Ἑλληνες ἐσεῖς, ὁ Λά-
»κωνες, ποῦ δὲν ἀντιπολεμάτε κανένα μὲ τὴν δυνάμη
»σας, παρὰ μὲ τὴν ἄρηγῃ, και μόνοι ποῦ δὲν κό-
»θετε στὴν ἀρχὴ του τῶν ὄχτρων τὸ μέγαλωμα
»παρὰ σὰ διπλασιάζετα. Ὅς τόσο σᾶς λέγανε
»βάσιμους (6) ποῦ νὰ ἡ ἀλήθεια δὲ φτάνει τὴ φήμη
»σας. Γιατί κι' ὁ Μῆδος ὁ ἴδιος, ὄπως ξέρομε,
»πρῶτα κατέβηκε ἀπὸ τὰ πέρατα τῆς γῆς ὡς στὴν
»Πελοπόννησο πρὶ βγῆ τῆς Σπάρτης ὁ στρατὸς νᾶν
»τὸν ἀντικρῆσει ἀνάλογα, και τώρα μὲ τοὺς Ἀθη-
»ναῖους, ποῦ δὲ βρίσκονται ἀλάργα ὄπως ἐκεῖνος
»παρὰ δίπλα, ἀδιαφορεῖτε, κι' ἀντὶς νὰ πάτε ἐσεῖς
»νᾶν τοὺς χτυπήσετε, προτιμάτε νᾶν τοὺς ἀντικρῆ-
»στε καλύτερα και νὰ πῆστε σὲ κιντύνους παλέβου-
»νας μὲ πολὺ δυνατώτερους. Ἀκόμα ξέρομε καλὰ
»πὺς ὁ ξένος καθατὸρ ναβᾶγῆσε ἀπὸ δικὴ του
»σφάλματα κι' ἐμεῖς οἱ ἄλλοι συχὰ ὡς τώρα στοὺς
»πολέμους μας μὲ τοὺς ἴδιους ἀφτοὺς τοὺς Ἀθη-
»ναῖους ἂ σωθήκαμε, δὲν τὸ χρωστοῦμε τόσο σὲ δική.

(5) ἰσχυρίζεστε δὲν ἔχει νόημα. Γράφει τυχαῖνετε.
(6) ἀσφαλεῖς = πιστευτοί. Πρβ. παρακάτω τὸ πι-
στευδαί.

(7) αὐτοί. Νομίζω αὐτόν. Ἐτσι παρκατὸ πρὸς
αὐτοὺς τοὺς Ἀθηναῖους.

τουαντίο μάλιστα με τὴν πιὸ ψεύτικη καὶ τὴν πιὸ στραβὴ ἀντίληψη ποῦ μπορεῖτε νὰ φαντασθεῖτε σέναν ἄνθρωπο τῶν γραμμάτων. Ἐπειτα ὁ Στεφάνου με τὴν μεγάλη, κλήθεια, ἐπιθυμία κάποιου καλοῦ, ἀλλὰ καὶ με ἐλάχιστη θέληση καθὼς ὕστερα φάνηκε· καὶ τώρα ὁ Πετσάλης ἄλλος γέρος αὐτός ποῦ μπορεῖ ἂν θέλετε νὰ εἶναι λαμπρὸς γιὰ τὸ διοικητικὸ μέρος τοῦ θεάτρου, μὰ ποῦ δὲ νοιώθει γρῦ ἀπὸ Τέχνην καὶ ἀπὸ Σκηνή. Πῶς εἶτανε λοιπὸν δυνατὸ ἀνακρινδιώτατοι ἄνθρωποι ν' ἀναλάβουσι ἕναν ἀγῶνα σάν τὴν ἐξεργασία καὶ μόρφωση τοῦ κοινῆς σὲ σημεῖο νὰ μπορεῖ νὰ ξεχωρίσῃ τὴν ἀλήθεια τῆς Τέχνης ἀπ' τὴν ψευτιά; Καὶ πῶς μπορούσαν ἄκομα τέτοιοι ἄνθρωποι ν' ἀκολουθήσουσι ὀρισμένη μέθοδο καὶ νὰ χαράζουσι σύστημα, ποῦ θὰ χρειαζόταν γιὰ μιὰ τέτοια τεχνικὴ μόρφωση; Κ' ἐδῶ ἴσως φωλιαζει ἡ αἰτία τῆς οἰχτρᾶς ἀποτυχίας. Σὲ ἀκατάλληλα, σὲ ἀσυβίβαστα ἔργα ποῦ διάλεξαν καὶ ποῦ ζακουλῶθουν νὰ διαλέγουν. Ἐτσι κατορθώσανε νὰ φτάσουν στὸ πέμτο χρόνο με τὴν ἴδιαν πάντ' ἀκαταστασίαν καὶ ἀτσαλωσύνην στὸ πρόγραμμα. Μιὰ δόση κλασικισμοῦ κκοδομένη σ' ἀχώνεφτα χάπια καὶ ἀνακατωμένη μ' ἄνοστες γαλλικὲς φράσεις μαζὶ μ' ἐστεμμένες νεοελληνικὲς τραγωδίαι μεγάλων προσώπων, πρέσβηδων, δικαστᾶδων, βουλευτᾶδων, νὰ τὸ αἰώνι· μοτίβο τοῦ Βασιλικῆ. Καὶ κάπου κάπου ἔργα μεγάλων νεωτέρων ποιητῶν κκοποκλιγμένα, ἀψυχολόγητα σχεδὸν πάντοτε, καὶ σεβρισιμμένα ὅπως ὅπως στὸ κοινὸ ἔτσι· γιὰ ρεκλάμα, γιὰ ποικιλία. Τὰ ἴδια καὶ φέτο. Βλέπουμε δὴ τρία ἔργα τοῦ Σαίξπηρ κκομεταφρασμένα ἀπὸ Βικέληδες καὶ Δαμιράληδες σὲ μιὰν ἄκαμπτη καθαρῆδουσα ποῦ οἱ θεατῆς βέβαια θὰ τὰ βαρεθῶσι καὶ θὰ ρωτιοῦνται ἀναμεταξύ τους ἂν ἀληθινὰ ὁ Σαίξπηρ τὰ ἔγραψε, ὅπως πολλὲς φορὲς ὡς τώρα ἔγινε. Ἐστερα ἔχουμε τὶς αἰώνιες φράσεις τὶς ἄνοστες καὶ χοντροκομμένες, με παραγομισίματα τῶν Ρωμιῶν μεταφραστᾶδων, ἕνα εἶδος ἀντράκτ γιὰ νὰ ξεκουράζεται τὸ πνεῦμα ἀπὸ τὴν ὑψηλὴ φιλολογία. Ἐνα παλιὸ δρᾶμα τοῦ Γκαίτε λησημονημένο στὴ Γερμανία—τὸ «Ἐγγόντ», ἄλλο τοῦ Ἰσπανοῦ Κάλδερων παμπάλαιο καὶ αὐτὸ, ἡ «Ἀντιγόνη» μεταφρασμένη στὴν καθαρῆδουσα, δὴ τρεῖς φράσεις τοῦ Γερμανοῦ Schöntnan, ἕνα δρᾶμα τοῦ Αὔστριακοῦ Haïm καὶ κάτι ἄλλες ποικιλίες. Λησημονήσαμε τὸ σπουδαιότερο, «τὴ Βουλιαγμένη καμπάνα», τὸ ποιητικὸ ἀριστοῦργημα τοῦ Haumman ποῦ αὐτὸ καὶ μόνο φτάνει νὰ δείξῃ τὸ ἀμέ-

θοδο, τὸ ἄτσαλο καὶ τὸ ἀστοιχείωτο τῆς δουλειᾶς τοῦ Βασιλικῆ. Δὲ μπορεῖ κανεὶς νὰ κατηγορήσῃ πάντοτε τοὺς ἀνακατευσμένους» (δὲ βρίσκω ἄλλη λέξη γιὰ νὰ βαφτίσω τοὺς διαφορῶς διευθύνοντας) στὸ Βασιλικὸ ὅτι δὲ διαλέγουσι ἔργα ἀμεγᾶλα καὶ ὑψηλά· μπορεῖ ὅμως πάντοτε νὰ τοὺς κατηγορήσῃ ὅτι κάθε τι ποῦ διαλέγουν—καὶ αὐτὸ τονίζω—τὸ διαλέγουν χωρὶς σκοπὸ, χωρὶς ἰδέαν, χωρὶς τίποτα μελοῦμενο στὴ σκέψῃ τους. Φτιάδουν πρόγραμμα παίρνοντας λίγ' ἀπὸ δῶ λίγ' ἀπὸ κεῖ καὶ δὲν κάνουν τίποτ' ἄλλο παρὰ νὰ φτιάδουν ἕνα ξερὸ, σχολαστικὸ, ἄτονο καὶ ἀσύστατο πρόγραμμα. Αὐτὸ τὸ δείχνει ὀλοφάνερα ἡ «Βουλιαγμένη καμπάνα» ἕνα ἔργο ποῦ παρασταίνεται στὸ θέατρο ἐξ αἰτίας τῆς ἀλλόκοτης μανίας ποῦ ἔχουν οἱ ἄνθρωποι νὰ μεταβᾶλλουσι κάθε τι σὲ θέαμα χωρὶς νὰ συλλογιοῦνται ὅτι ἕνα πρᾶμα ποῦ φαίνεται μεγᾶλο καὶ ὑψηλὸ ὅταν τὸ βλέπει κανεὶς με τὰ μάτια τῆς φαντασίας καταντᾶ ἀστεῖο καὶ μικρὸ ὅταν τὸ ἀντικρῖζει με τὰ πραγματικὰ του μάτια. Πῶς λοιπὸν ἕνα τέτοιο ἔργο ποῦ ἡ ποιητικὴ του δύναμη εἶναι σφιχτὰ ζευγαρωμένη με τὴν βαθεῖαν σκέψῃ μπορεῖ νὰ φχαριστήσῃ θεατῆς Ἑλληνικοῦ θεάτρου καὶ φχαριστῶντας αὐτοὺς νὰ τοὺς μορρώσῃ, αὐτὸ πιά εἶναι ζήτημα ποῦ μόνο οἱ κύριοι ἀνακατευσμένοι τὸ ξέρουν. Τὸ κοινὸ εἶμαι βέβαιος θὰ γελάσῃ γιὰ τὸ ἔργο, καὶ γελῶντας θὰ ρεζιλερτῇ—ἀφοῦ θὰ γελάσῃ μ' ἐν' ἀριστοῦργημα—μὰ γιὰ τὸ ρεζιλερμ' αὐτὸ μονάχος ὑπεύθυνος θᾶναι τὸ Βασιλικὸ. Καὶ με τί δικαίωμα τότε θὰ βγῆ νὰ πῇ ὅτι τὸ κοινὸ δὲν καταλαβαίνει, ἀφοῦ αὐτὸ πρῶτο δὲν καταλαβαίνει τί πρέπει νὰ προσφέρῃ καὶ τί δὲν πρέπει, καὶ ἀφοῦ κανεὶς βαθύτερος καὶ οὐσιαστικώτερος λόγος ἀπ' τὴν ἀπλῆ παρουσίαση ἑνὸς μεγᾶλου ἔργου δὲν τ' ἀνάγκασε νὰ τὸ διαλέξῃ; Μ' ἂν πρόκειται νὰ παρουσιάσῃ κανεὶς κάθε λίγο καὶ λιγάκι μεγᾶλα ἔργα χωρὶς κανένα σύστημα στὴν παρουσίαση αὐτῆ, τότε ἡ διεύθυνση ἑνὸς θεάτρου εἶναι πολὺ εὐκολο πρᾶμα καὶ ἐξηγιέται ἀρκετὰ καλὰ πῶς ἀπὸ τμηματάρχη γίνεται κανεὶς γραμματικὸς θεάτρου, καὶ ἀπὸ γενικὸς ἐπιμελητῆς γίνεται πρῶτος ἀνακατευσμένος.

Λένε πῶς ὁ χρόνος τοῦτος εἶναι ὁ τελευταῖος δοκιμαστικὸς, καὶ ὅτι, ἂν καὶ φέτο πάει κατὰ διὰ βόλου ὅπως τᾶλλα χρόνια τότε θὰ κλείσῃ πιά ὀριστικῶς. Ἐμεῖς εἶμαστε βέβαιοι ὅτι θὰ πάη καὶ φέτο κατὰ διαόλου καὶ τὸ συμβουλεύουμε—με τὸ συμπάθειο καὶ ὄλας—νὰ μὴ δοκιμάζῃ ἄδικα. Μιὰ ποῦ ξα-

κολουθεῖ νὰ παίξῃ τὶς χαριτόβρυτες τραγωδίαι τῶν ἀεστεμμένων ὑψηλολογωσιτῶν ἔπειτα ἀπ' τὸ προσωδὸ καὶ τὸ προπέρουν καὶ τ' ἀντιπροπέρουν χαντάκωμα καὶ τὴν φριχτὴν ἐρημίαν τῆς σάλας του, καὶ δὲν ἐννοεῖ ν' ἀλλάξῃ ταχτικὴ στίς μεταφράσεις τῶν ξένων ἔργων, καλὰ θὰ κάνῃ νὰ παραιτηθῇ ἀπ' τὰ τώρα. Ἄς ἀφήσῃ τουλάχιστο ἐλεύθερη τὴν σκηνὴν σὲ τίποτα πιὸ οὐσιαστικὸ, πιὸ ἀληθινὸ, πιὸ εὐχάριστο τέλος πάντων. Σὲ μιὰ ὄπερα ποῦ λαχταρᾷ ἡ ψυχὴ μας, σὲ μιὰ ὄπερέτα ἐπὶ τέλους. Γιατί ὄχι; Χίλιες φορὲς προτιμώτερο. Ἐτσι καὶ ἡ «Νέα Σκηνή» ἀφοῦ ἀπελπίστηκε ἀπ' τὴν φουκαριάραν τὴν Τέχνην, ποῦ τῆς ἀπέμεινε μονάχα ζουγραφιστὴ πάνω ἀπ' τὴν ὀξώπορτα τοῦ θεάτρου τῆς, τῶρρηξ στὴν ἐλαφρὰ φιλολογία καὶ σήκωσε τὴν ἐλεύθερον παντιέρα μιᾶς καινούριας παιγνιδιάρικης ζωῆς. Στάθηκε ὅμως—καὶ αὐτὸ πρὸς μεγάλην τῆς τιμὴν καὶ δόξαν—ἀξιοπρεπέστερη, ἀντικρῖστερη καὶ ἀληθινὴ ξεπεσμένη ἀρχόντισσα, ἀφοῦ αὐτὴ μονάχα μῦρος στὸ Βασιλικὸ καὶ στίς διαφορῶς καλοκαιρινὲς μπαράγγικες εἶχε τὸ θάρος καὶ τὴν δύναμιν νὰ κλείσῃ κατὰμουτρα τὴν πόρταν τῆς στοὺς τραγελαφικοὺς ποιητᾶδες τῶν ἀδαφνοστερῶν τραγωδιῶν, καὶ στοὺς ἀνοητοτάτους κατακτητῆς τῶν πατριωτικῶν ρεζιλερμάτων.

Α. ΣΙΓΑΝΟΣ

Υ. Γ. Ἐπειδὴ ἡ διεύθυνση τοῦ Βασιλικῆ συχνὰ πυκνὰ λείπει πῶς δὲ ξέρει πιά τί ἔργα νὰ παίξῃ γιὰ νὰ φχαριστήσῃ τὸν κόσμον, θὰ μπορούσε ἴσως κανεὶς ν' ἀναφέρῃ μερικὰ ὀνόματα ἔργων καὶ ποιητῶν ποῦ καὶ κόσμος θὰ τραβοῦσαν καὶ τὸν προορισμὸ ἑνὸς ἔθνικοῦ θεάτρου θὰ ἐχτελοῦσαν. Ὁ «Νουμάς» ποῦ κυκλοφορεῖ σὲ πριγκηπικὸ, νὰ ποῦμε, κύκλον λογιῶν, ἴσως εἶναι ὁ μόνος ἱκανὸς ν' ἀνοίξῃ τὶς στήλες του σένα τέτοιο ζήτημα. Ἐτσι ἐκεῖνο ποῦ δὲν μπορεῖ νὰ κατορθώσῃ ἡ διεύθυνση τοῦ θεάτρου μπορεῖ ἀξιολογᾶ νὰ τὸ καταφέρῃ ὁ πολῦτιμος «Νουμάς».

Α. Σ.

Κάποτε ὁ Διογένης ποῦ πήγε στὴν Ὀλυμπία καὶ εἶδε μερικὸς Ροδίτες νέους νὰ εἶναι ντυμένοι παλὺ πλούσια, ἀφοῦ γέλασε, εἶπε: «Ψωροπερηφάνεια εἶναι ἄφρα». Ἐστερα συναπαντήσαντας Σπαρτιάτες με πρόστους καὶ λερωμένους πουκαμίσε εἶπε: «Ἄλλη ψωροπερηφάνεια τοῦτη».

»σας συντροπή παρὰ σὲ δικὰ τους λάθια. Γιατί ἂν ἡπεῖς ἀπαντοχῆ, δική σας, ἀράνισε ἴσως καὶ μερικὸς ὡς τώρα, ἀνέτοιμους με τὴν νᾶν τὴν πιστέθουν.

»Κ' ἀρτὰ μὴ νομίσει κανεὶς σας πῶς τὰ λέμε ἀπὸ ἔχτρα· τὰ λέμε ὡς παρᾶπον. Γιατί με φίλους ποῦ σφάλλουν ὁ ἄνθρωπος παρᾶπονιέται· δὲν ἡτοὺς κατηγορεῖ ὅμως ὄχτρος ποῦ ἀδικοῦν. 70. Ἐπειτα, ἂν ἄλλος κανεὶς ἔχει δικαίωμα νὰ μαλώσει ἡφίλους, ἔχουμε, θαρροῦμε, καὶ ἡμεῖς, ὅτι μάλιστα κκιντυνέθουν τόσο μεγᾶλα σύφορα· σύφορα ποῦ δὲ ἡμᾶς φαίνεται πῶς τὰ βλέπετε. Μήτε φαίνεται λογαριασάτε ποτές σας με τί ἀθρώπους καὶ πόσο καὶ ἡπῶς (8) σ' ὄλα διαφορετικὸς σας θὰ γίνεῖ ὁ πόλεμος. Ἀρτὰ ἀλλαγῆς κυνηγοί, καὶ γλήγοροι νὰ ἡστοχαστοῦν (9) καὶ βγάλουν πέρα ἔφτυς ὄσα ἀποφασίσουν· ἔσας ἡ συλλογῆ σας πῶς νὰ σῶστε τὸ ἡέχει σας καὶ τίποτα παρᾶκει (10). Πάλι ὁ Ἀθη-

»νακῶς καὶ ὑπερδύναμα τολμητῆς καὶ ὑπὲρ τ' ἀποφασισμένα κκιντυνεφτῆς καὶ μέσα στὰ δεινὰ θαρρόκαρδος· ἔσας τὸ φυσικὸ σας κατώτερα ν' ἀρχίστε (11) ἀπὸ τὴν δύναμή σας, καὶ τῶν ἀποφασισμένων μήτε ἡτὰ βέβαια νὰ μὴ ἐμπιστέθεστε, καὶ ἀπὸ τὰ δεινὰ ἡποτές νὰ μὴ φαντάζεστε πῶς θὰ βγεῖτε. Ἐπειτα ἡἄκνοι ἐκεῖνοι μπροστὰ σ' ἔσας, ἀργούς, καὶ ταξιδιώτες μπροστὰ σ' ἔσας καθιστικὸς· γιατί θαρροῦνε πῶς μακριὰ κάτι ἴσως κερδίσουν, καὶ ἔσεῖς ἡμὴ μένοντες πῶς ἴσως βλάψτε καὶ τὰ σημερνὰ. »Καὶ σὰ νικοῦν, προχωροῦν ὄσο γίνεται περισσότερο· ὄσα νικηθοῦν, ποδίζουν ὄσο γίνεται λιγώτερο. »Ἐπειτα τὴ ζωὴ τους τὴν ἔχουμε σάν ὀλότελα ξένη ἡγιὰ τὸ καλὸ τοῦ τόπου τους· μὰ τὴν καρδιὰ ἀφωσιωμένη ἔτοιμη στίς προσταγῆς του. Κι' ὄσα βᾶλλουσι στὸ νοῦ (12) καὶ δὲν τὰ κυνηγῆσουσι, δικὰ ἡτους νομίζουσι πῶς στερήθησαν ὄσα κυνηγῆσουσι καὶ ἡκερδίσουσι, θαρροῦνε λίγα πῶς κατορθώσαν ὡς πρὸς ἡτὰ κατοπί· καὶ ἂν πῆς καμιά φορὰ ναβαγῆσει ἡ ἡδοκιμή τους (13), με καινούργιες ὀλπίδες ἀναπλη-

»ρῶνουν τὴ στέρησῃ. Γιατί μόνος ἀφοῦ σύγκαιρα (14) ὀλπιζοῦν καὶ ἔχουν ὄσα στοχαστοῦνε με τὸ νὰ καὶ ἡταπιάνονται γοργὰ ὄσα ἀποφασίσουν (15). Κα-»σ' ἀρτὰ με κόπους σ' ὄλα καὶ με κιντῶνους αἰώνια ἡβασανίζονται ὄλη τους τὴ ζωὴ, καὶ μόλις χαῖ-»ρουνται ὄσα ἔχουν με τὸ νὰ θίλουν πάντα, δίχως ἡνὰ νομίζουσι τίποτα ἄλλο σκόλη παρὰ τὸ νὰ κάνουν ἡἄτι, πρέπει, μάλιστα θαρρώντας χειρότερη συφορὰ ἡτὴν ἡνεργῆ ἡσυχία παρὰ τὴν κουραστικὴν δουλιὰ. »Ἐστε ἂν τοὺς περιγράφῃς πῶς ἡἄθανε στὸν κόσμον ἡμε σκοπὸ νὰ μὴ ἡσυχαζοῦν, ὄυτε ἀφοῦ ὄυτε ν' ἡἀφίνουσι τοὺς ἄλλους, θὰ μιλήσει τὴν ἀλήθια.

71. »Ἐνῶ ὅμως τίτις πολιτεῖαι σάν ἀρτὰ σας ἡεῖναι ἀντιπαρᾶταγμένη, ἔσεῖς, ὁ Ἀρκωνες, χᾶνετε ἡκαρῶ, μήτε σας παει ὁ νοῦς πῶς, ἡ θέλει νὰ μὴ ἡταραχτεῖς (16), ἀνάγκη ὄργανισμὸς καλὸς (17) καὶ ἡἄξαστερη ἀπόφαση πῶς ὄπως σ' ἀδικῆσει θὰ πλε-»ρῶσει· παρὰ φαντάζεστε τὸ ἴδιο κάνεῖ (18) ἡ δὲν

(8) ὡς πᾶν. Ἐτσι ὡς ἔς πᾶν.
(9) ἐπινοῦσαι. Ἐπὶ ἐπὶ σημαίνει ἀκατόκισ, καὶ εἶναι λοιπὸν ἀκατάλληλη. Γράφε νοῦσαι.
(10) Τὰ λόγια καὶ ἔργα οὐδὲ τᾶναγκαῖα ἐξεκῆσθαι εἶναι ξένα.

(11) πρᾶξαι. Γράφε ὑπᾶρξαι.
(12) ἐπινοῦσαντες. Κι' ἐδῶ γράφε νοῦσαντες.
(13) πείρα. Νομίζω πείρας.

(14) ὁμοίως. Νομίζω ὁμοῦς.
(15) ἐπινοῦσασθαι. Κι' ἐδῶ γράφε νοῦσασθαι.
(16) ἀρκεῖν—διαρκεῖν.
(17) δίκαια. Δίχως νόημα. Γράφε ἱκανά. Ἐπαλαι-»ογραφικὴ διαφορὰ ὄχι μεγᾶλη.
(18) ἀλλ' ἐπὶ τῷ μὴ λυπεῖν τε τοὺς ἄλλους καὶ